

Nu gælder det liturgi og ritualer

Kronik den 14. maj 2003 i Kristeligt Dagblad

Af Georg Klinting, sognepræst i Krogsbølle-Norup pastorat

Folkekirkenes nye salmebog udkommer til pinse. Den blev som bekendt autoriseret sidste år, men den indeholder ting, som allerede i forvejen var kongeligt autoriseret.

Højmesseordningen blev autoriseret i 1992. Det samme gjorde ritualerne for en række kirkelige handlinger. Disse ting får så at sige cementeret deres autorisation ved at komme med i den ny autoriserede salmebog. I hvert fald sender den ny salmebog det signal, at folkekirkenes normalgudstjenester og kirkelige handlinger i overskuelig fremtid kommer til at have den skikkelse, der er foreskrevet i salmebogen.

Men det er ikke givet, at folkekirkenes liturgi og ritualer holder lige så længe som indbindingen på folkekirkenes nye salmebøger. Det er næppe ønskeligt. Med al respekt for det store arbejde, der blev lagt i 1992-alterbogen og 1992-ritualbogen, må det være tilladt at pege på, at noget af arbejdet bærer præg af hastværk.

Det gælder i særdeleshed dåbsritualet, hvad der er særlig uheldigt på grund af den store vægt, der lægges på dåben både folkeligt og kirkeligt. Folkeligt står dåben jo stærkt, eftersom det stadig er sådan, at de fleste forældre kommer til kirken for at få deres børn døbt. Og de kommer gerne ledsaget af rigtig mange dåbsgæster. Man skal bestemt ikke undervurdere betydningen af den folkelige berøring med kirken, som barnedåb giver anledning til.

Set fra kirkenes side lægges der stor vægt på at forkynde dåben som indgangsdør til kristenlivet. I dåben forkyndes en evig pagt mellem Gud og menneske, og ved dåben optages et menneske i de troendes fællesskab.

Både folkeligt og kirkeligt lægges der stor vægt på dåben, og det må derfor være vigtigt, at ritualet for dåbens udførelse er så stærkt som overhovedet muligt. Det bedste er ikke for godt, når talen er om ritualtekster, og da slet ikke når talen er om dåbsritualets tekst. Men folkekirkenes dåbsritual fra 1992 falder igennem på afgørende punkter,

I folkekirken har vi til forskel fra de lutherske kirker i nabolandene den ordning, at præsten tilspørger det lille dåbsbarn om forsagelsen og troen. En voksen må ganske vist føre ordet for barnet, men præstens spørgsmål er stilet til barnet. Ritualet lader forstå, at det i virkeligheden er spædbarnet selv, der bekender sin tro på den treenige Gud og beder om at modtage dåben.

Den tro, som barnet spørges om ved døbefonten, er altså den tro, som bekendes med den apostolske trosbekendelses ord. Og den tro forudsættes at være til stede i spædbarnet, selv om barnet endnu ikke har tilegnet sig noget modersmål og heller ikke kan have tilegnet sig nogen begreber om den kristne tro.

Forestillingen om en sådan spædbarnetro bygger på én af to antagelser: Enten antager man, at spædbarnet tror på den treenige Gud allerede inden dåben, eller også antager man, at troen opstår i det øjeblik, præsten tilspørger barnet om den.

Begge antagelser forplumrer imidlertid begreberne om, hvad tro er. Hævder man, at ethvert menneskebarn tror på den treenige Gud fra moders liv, så påstår man indirekte, af også jøders, muslimeres, buddhisters og ateisters børn i grunden tror på Kristus.

Hævder man derimod, at det er præstens tilspørgsel på den apostolske trosbekendelses ordlyd, som skaber troen i barnet, så tillægges tilspørgslen magisk virkning.

Efter almindelige evangelisk-lutherske begreber kommer tro på Kristus af at høre om Kristus. Det må derfor afvises, at troen på Kristus er medfødt. Det må også afvises, at der kan skydes rituel genvej til troen gennem dåben, som om det er ritualets blotte udførelse, der skaber troen.

Dåbsritualet – både det nuværende dåbsritual fra 1992 og tidligere dåbsritualer – forudsætter ikke desto mindre, at det giver mening at operere med forestillingen om spædbarnets gudstro. Spørgsmålet må imidlertid melde sig, hvorfor det er magtpåliggende for folkekirken at fastholde denne forestilling? I nabokirkerne klarer man at døbe børn uden at operere med spædbarnetro.

I Svenska Kyrkan siger præsten: »Låt oss tillsammans bekänna den tro, som vi döps till i Kristi kyrka«, hvorefter menigheden fremsiger den apostolske bekendelse (uden forsagelsen). Herefter kan præsten spørge forældrene: »Vil ni att ert barn skall döpas till denna tro och leva med församlingen i Kristi gemenskap?«, inden han foretager dåben »i Faderns og Sörens och den helige Andes namn.«

I Den norske kirke siger præsten: »La oss bekjenne forsakelsen og troen som vi døper våre barn til«, hvorefter menigheden fremsiger den apostolske bekendelse (med forsagelsen). Efter en bøn ved døbefonten og spørgsmålet om barnets navn siger præsten: »Vil dere at [bamets fornavn nevnes] skal døpes til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn, og oppdras i den kristne forsakelse og tro?« På det bekræftende svar fra den, der bærer barnet, følger korstegnelse og dåb.

Også i den tyske evangelisk-lutherske kirke gælder det, af man ikke kender til at tilspørge barnet om troen. Sammenfattende kan man sige, at disse lutherske søsterkirker tager alvorligt, at dåbsbarnet er barn. Dåbsbarnet døbes på forældrenes og faddernes tro, ikke på sin egen.

Folkekirken derimod insisterer på, at dåbsbarnet døbes på sin egen tro, ikke på forældrenes og faddernes tro.

Man fristes til at spørge vore biskopper, hvorfor der ikke må være plads i folkekirken til det syn på barnet og dets gudsforhold, som man har i vore lutherske nabokirker? Mener biskopperne mon, at de har misforstået noget i nabokirkerne, og at deres dåbssyn er mindreværdigt i forhold til Folkekirkens?

I det foregående er der talt om barnedåb. Men det sker jævnligt, at der kommer henvendelser om dåb fra folk, som af en eller anden grund ikke er blevet døbt som børn, og til brug for voksnes dåb har folkekirken da også – tidligere – haft særskilte voksendåbsritualer, nærmere bestemt ritualerne fra 1895 og 1912. Disse ritualer tog højde for, at der er forskel på voksendåb og barnedåb. Barnedåbsteksten om Jesus, der tager de små børn i favn og velsigner dem, var i begge ritualer erstattet af en bøn, der refererer til Jesu ord fra Matt. 7,7: »Bed, så skal der gives jer; søg, så skal I finde; bank på, så skal der lukkes op for jer«. Den voksne, som kom til dåben, blev på den måde anskuet som et søgende menneske, og dåben blev tolket som Guds imødekommelse af dette menneskes søgen.

Men i 1992 blev det særskilte voksendåbsritual afskaffet, og der blev lavet et kombinationsritual, som er barnedåbsritualet fra 1912 i let revideret skikkelse. Nu skal den voksne døbes, som om den voksne er et barn. Præsten læser teksten om Jesus, der tager de små børn i favn, og siger dernæst til den voksne: »Så vil vi nu hjælpe dig til hans velsignelse ved at døbe dig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn«.

Tydligere kan det ikke være, at dåbsritualet tolker den voksnes dåb som en velsigneshandling i børnevelsignelsens billede. Men den tolkning er ny og problematisk. Man kan konstatere, at folkekirken også på dette punkt går enegang i forhold til de lutherske søsterkirker. De har nemlig forskellige ritualer til voksendåb og barnedåb, svarende til, at der er forskel på at søge til dåben og at blive båret til dåben.

Efter denne ritualgennemgang er det på tide at rette blikket mod biskopperne. Biskopperne er jo i realiteten folkekirkens ledelse. De sidder i en nøgleposition hvad angår folkekirkens liturgi, De kan tage initiativ til, at ritualer bliver taget op til revision. Omvendt kan de ved deres passivitet blokere for, at det sker.

Det må være biskoppernes ansvar, at folkekirkens ritualtekster bliver taget op til revision, når der er behov for det. Dermed er ikke sagt, at biskopperne nødvendigvis selv skal gøre arbejdet med at revidere ritualteksterne, men det må være deres pligt at sørge for, at det bliver gjort.